

Morffel Landmand,

udgivet af J. Schröder.

Nr. 15.

Fredagen den 10. April.

1857.

S. T. Hr. Agronom Lindeqvist.

(Slutning fra Nr. 14).

Din man opdrætter Kalve af en god Melkerace fra Kødselen af paa en saa rigelig Fodring, at de stædig befnde sig næsten i en Fedningstilstand, udvilk sig derfor overordentlig hurtigt, saa at de 16 a 20 Maaneder gamle ere fuldvorne og antage under et saadant Opdræt skønne og fyldige former, samt overgaan som oftest sine Foreldre haade i Størrelse og Kjodmasse; men Modrenes Melkerighed opnaa de ikke, thi man danner ved denne Fremgangsmaade en Kjodrace istedetfor en Melkerace, og i samme Forhold man nærmest sig mere til den ene Side, fjerner man sig fra den Ander.

Wil man derimod fremfor Alt vedligeholde og muligens forøge Melkerigheden under Opdrættet, maa Fremgangsmaaden være ganske anderledes. Kalven behøver ikke at fraadse hverken i Melk eller andre kraftige Næringsmidler; den maa uden at mangle Næring noje sig med farvelig Kost, og som følge deraf udvilk sig langsommere, saa at den først ved 3 Åars Alder er fuldt udvoven, — og 6 Maaneder før den Tid bør Kvien føde den første Kalv. Bistnok bliver dens former, under Opdrættet paa denne Maade, ikke saa smukke og dens Størrelse noget mindre end ved den forstnævnte Fremgangsmaade; men Naturen, der fors og fremst forører for Afkomsts og Racens Vedligeholdelse, vil lade de Organer, der hene til Hosterets og Kalvens Ernæring, udvilk sig lige fuldkommen, om det end sker paa de øvrige Legemsdeles Beskostning. Om end Kvien under saadanne Forholde ikke melker saa meget efter den første Kalving, vil den ved en kraftigere Fodring, især paa gode Græsgange, snart tage sig op; men da dens Legeme ikke er dannet til at afsatte meget Kjod, vil dens Melkeorganer udvilk sig saameget kraftigere paa det rige Dete og den vil være i Besiddelse af en Melkeevne, hvilken den, opfodet i stor Overfödighed, skulde have havnet.

Den sidstnævnte Maade at opdrætte Melkekøeg paa, for jeg antage er hverken ukseni eller sjeldent i de fleste af vores Køegdistrikter, hvorfor gode Melkekør heller ikke ere vanskelige at finde i de Egne, hvor disse Regler have været befolgte i Narrekeller.

Det er derfor en stor Vildfarelse, naar man antager, at vor forsomte og lidet lønnende Køegavl

ikke kan have sig, uden at vore egne Køegkraeer fordeles ved Hjælp af udenlandse Køeg, hvilken Anskuelse jeg ogsaa tidligere delte. Erfaring har imidlertid overbevist mig om at der tilstrenges andre, men ikke mindre glemmevrisende Reformer for at naa et tilfredsstillende Udbytte af vort Køeghold, hvorfor jeg ikke vil fortile de lange og kostbare Duns veie, ad hvilke jeg har naact Samme.

Under den Forudsætning, at det ringe Melkerihedt, jeg havde af min Besætning kom sig deraf at mine Kreaturer varer daarlige Melkekør, og i den Tro at jeg fulde kunne naa et ganske andet Resultat, naar jeg til fordelat Stammen ved Krydsning med anerkendte gode Melkeraceer, indforskrev jeg allerede for 15 Åar siden fra Skotland en drægtig Køie og en Tyrkab af Ayrshireraceen, hvorfos jeg et Åar senere anstafte en Ko og en Tyr af hollandske Race for ogsaa dermed at gjøre Korsog i samme Rettning. Ayrshire-Kvien, der fastede Kalven strax efter sin Ankunfts, dode Året derpaa af Lungesyge, uden at jeg til nogen Afkom efter den. Jeg fortsatte imidlertid at opføde Kvier efter flere af mine bedste Melkekør og den indkøbte Tyr af Ayrshire-raceen. Efter den hollandske Ko opdrættede jeg 2de Kvier og efter Tyren af samme Race og mine norske Kør blev ogsaa nogle Kvickalve paalagte. Resultatet af disse Forsøg var, at enkelte af de opfodte Kreaturer bishol melkede ganske godt, dog ikke som jeg havde ventet, medens Størsteparten stod tilbage for de bedre af mine norske Kør, naget de ikke være ubetydelig større og forstørred mere Foder. Især paa Betet om Sommeren naar langvarig Tørke indtraf tabte de betydelig i Melken, medens mange af de mindre norske Kør endog toge sig op, hvilket især var tilfælde med en uanseelig Ko jeg havde kjøbt af en Husmand og en lille svensk Ko kjøbt i en Slagterdrift. Dette bragte mig naturligvis paa den Tanke at min Fodring og Betet var for knapt for de store Kreaturer men tilstrækkelig for de nydnævnte 2de smaa Kør. Jeg satte derfor 2de af de bedste Kør af blandet engelsk og hollandske Race tillige med de 2de smaa Kør paa Øjset og lod tilsvare dem saameget Græsviller som enhver især vilde fortære. Følgen heraf var at de alle toge til i Melken, dog mest de 2de store Kreaturer, men naar jeg tog Hensyn til den større Mængde Foder disse havde fortæret, viste de 2de smaa Kør sig dog fordelagtigere, hvortil kom at Melken især efter den hollandske Ko var tyndere og gav betydelig mindre Fløde. Da jeg Året derpaa kjøbte min nuclende

Gaard Lundestad og i Kjøbet til største Delen af Selgerens Besætning, beholdt jeg kun et halvt Snes Stykker af de omtalte Kreaturer jeg havde opfødt og solgte de øvrige. Døgaa her gjorde jeg den Erfaring, at enkelte findaa uanselige norske Kjør paa det samme Hoder melkede bedre end de større af Besætningen, og dog fodrede jeg mine Kreaturer, som jeg dengang syntes, ikke svagt. Min Besætning talte 45 Kreaturer, medens den forrige Gier havde intil 50 Stykker og desuden til sine Tider folgt hø, hvilket jeg ikke gjorde, og gamle Folk paa Gaarden fortalte mig endogaa, at for mange Åar siden havde den daværende Gier haft Hjøset fuldt, hvilket talte 84 Baase.

Melkendbyttet var ikke destomindre daarligt, thi medens jeg paa den bedste Tid af Sommeren ickun naaede 160 Potter Melk daglig, hente det sig endog, at jeg for Jul havde saa lidet Melk, at den knapt strakte til min ikke ubetydelige Husholdning. Jeg lærted imidlertid mere og mere at indse, at Fejlen ikke laa hos Kreaturenene alene, men fornemmelig deri at jeg i Forhold til det Hoder jeg avlede holdt alt for mange Kreaturer og at Røgningen, der blev ud- fort ved uhydige og ligegyldige Budeier, i Mangt og Meget ikke var som den burde være. Naar jeg beregnede hvad jeg vidste en Kr. ved rigelig Fodring kunde fortære om Dagen, for hele Vintreen eller 8 Maaneder af Året, var det Hoderkvantum; jeg havde avlet, ikke stort mere end tilstrækkeligt for det halve Antal Kreaturer. Jeg kloede mig i nogen Tid for at iværksatte de Reformer, som jeg dog fandt holst nødvendige, idet jeg forestillede mig det indirekte Pengatab, der vilde blive en Folge af at følge største Parten af min Besætning til Slagtpris og derefter at maatte høbe de bedste Melkekjør jeg kunde saa til hulken som høst Pris. Heller ikke oversaa jeg de Vankeligheder, der vare forbundne med at saa dygtige Folk til at udføre Regten paa den nye Maade, medens det ringe Antal Kreature i mit store Hjøs i Tankerne forekom mig som en Parodi paa mine landøkonomiske Fremstridt. Sagen var imidlertid en Dyd af Nødvendighed, thi om mit Jordbrug skulde svare mig Regning, maatte jeg have en ikke ubetydelig Indtagt af min Besætning; og da jeg længe nok havde overvejet Samme, bestemte jeg mig til at gjenemføre de nødvendige Reformer uden videre Opførtelse.

Af min hele Besætning udvalgte jeg 14 Kjør, som jeg ansaa for de bedste Melkekjør, og solgte de øvrige til Slagtere. Jeg lod derpaa ved en paalidelig Mand indhøje i Thelemarken 10 Melkekjør til hulvensomhøst Pris, naar de blot vare gode, ligesom jeg anstafte en Tyr af denne Race. Til at overtage Nygten havde jeg sluttet Aftord med en af mine Husmænd, der var en dygtig og tænksam Mand med god Forstand paa Kreaturer, hulven som Betaling for sit og sine Ejendomsfolks Arbeide i Hjøset skulde erholde fri Bolig og Brænde for sin Familiie paa Gaarden samt $\frac{1}{6}$ Part af Besætningens Bruttoudbytte. Samtidig hermed indrettede jeg et Dampkogeri i Høhuset og da en stor Del af Vintersføret maatte bestaa af Halm, anvendte jeg til Kraftfoder circa 50 Tonner Havremel og en Del Mæss. Resultatet af alle disse Fors-

fininger vare allerede det første Åar nogenlunde tilfredsstillende, saa at Husmanden havde ordenlig Betaling for sit og sine Folks Arbeide og jeg næsturligvis en frie Gangsaa stor Indtagt af Hjøset. Kreaturenene blev ualmindelig godt i Stand, enkelte endog fede, og Melkendbyttet var circa 1400 Potter pr. Kr. Det andet Åar avlede jeg meget mere Hoder end det foregaende, saa at jeg om Høsten kunde indhøje 6 Kjør, til fra Thelemarken og endog fodre min Besætning paa 30 Kjør vel saa rigeligt, som forrige Winter. Det andet Åar steg Melkeudbyttet meget høiere pr. Kr. og flere Kjør, der i forrige Åar havde melket middeblaadigt, viste sig i dette Åar, efter at de vare blevne fede, at være meget gode Melkekjør. I de to sidste Åar har jeg ikke forøget Besætningen, og vil ikke gjøre det for end de 30 Kjør, jeg nu har, ikke kan fortære det avlede Hoder; men jeg har hvert Åar slagtet 5 a 6 af de Kreature, der have melket mindst, og højst lige saamange fra Thelemarken saa gode som de kunde udvalges uden Hensyn til Prisen. Ved denne Udsortering, i Forbindelse med, at Røgten er blevsen endnu bedre udfort siden jeg dertil har engageret Schweizeren Hundert samt ogsaa derved, at Fodringen hele Året igjennem har været fornuftig og Kreaturenene stadig forbedret sig i samme Forhold de toge kraftigere Huld, — er det til Dato lykkes mig med disse finne Kreature at naa op til et saa ualmindeligt Resultat som 2292 Potter i Gjennemsnit, samt desuden at tredoble min Indtagt af Besætningen, og først nu indser jeg, at dette paa langt nær ikke er det høieste Udbytte der kan naaes, men at Samme ved endnu sterkere Fodring bor kunne forøges ikke ubetydeligt.

Lundestad, den 28de Januar 1857.
J. W. Lundestad
Urbodigst Truls J. Wiel.

Om Svinehold.

(Slutning fra No. 13)

Ungerne tages gjerne fra Moderen 6 Uger gammel, men bedre er det hvis dermed i 2 Maaneder, i hvilken Tid Purken maa leve meget godt. Som Regler for Afvænningen har man opført, at den ei bor foretages pludselig men lidt efter lidt. Forst skal Ungerne hjernes nogle Timer daglig for ved indtrædende Hunger at twinges til at ede af den for dem fremsatte Fode; derpaa slippes til Moderen igjen, først 6 Gange daglig, saa 4, saa 2 Gange og endelig rent frastenges. Denne Fremsgangsmaade medfører umægtelig meget Kluds, hvorimod man med lige gode Resultater for Afvænningen kan lade Ungerne stadigen være hos Moderen til 6 eller 8 Ugers Alderen, naar man kun i den sidste Tid sætter Fode til dem i Letret eller indretter det saaledes, at de kunne ede sammen med Moderen. Allerede første eller anden Dag toge de fat paa Extræsden uden Twang og spare saaledes Moderen. For Purkens Skyld bor man derimod lade 1 a 2 Unger (de svageste) blive hos hende en 8 Dages

End længer end de øvrige, at et Sygdom skal opstå ved pludselig Ansamling af Melk i Overet.

Naar det fororrigt tilraades at give Ungerne megen og god Næring saa er det med den Indskræntning, at Overdrivelse ei finde Sted. Hidseinde Hode virker saaledes slappende paa den dyriske Kraft, forarsager ofte Sygdomme, og frembringer aldrig godt, sunt, velsmægnde Kjod.

Først efterat Ungerne ere fravante tillades Purken igjen at komme til Raane, men da saa snart som muligt — en Uge eller to efter —, og for hurtigen at blive or gives den Havre eller Havremel indtil den har løbet. Bedst er det, om Raanen haves paa Gaarden; i modsat Fald maa Purken aldrig drives men kiores til Raanen, med hvem den bliver sammen nogle saa Dage. Foresten er et Sammentres nok til at stå fuld Afskom. Naar Purken kan trække op 10 Unger af Gangen og griser 5 Gange i Løbet af 2 Aar, saa lønner den sig og fortjener god og omhyggelig Pleie. Selv om Ungerne ei betales med mere end 2 Spd. Stykket, og under den Preis bor de aldrig sælges, men for beholdes til nævnte Preis kan opnaaes — saa vil Purken dog indbringe Brutto i 2 Aar 100 Spd. for Ungerne og desforuden har man den selv tilbage.

Som Regel gisælder det for Svineshold som for Besætning af alle Slags Dyr at en Giendom ikke bor holde flere Svin end den vel kan føde. Saar man udenfor denne Regel, bliver Svineavlens Privatspekulation, der ikke staar i direkte Forbindelse med Giendommens Driftskontoer. Forend vi gaa over til Svinenes Behandling afspæset efter de særge Hensyn til Salgstiden nævne vi her nogle Enkelheder, der staar som Hovedregler for Svinehold.

Purken bor altid enten være grisetur eller give Die. Tillader man den at gaa ledig medens den kunde være drægtig, saa taber den i Kjod istedetfor at legge paa sig. Den maa altid holdes i god Stand, hvad enten den er drægtig eller giver Die; thi en mager Purke kan hverken frembringe eller nære stærke Unger. Svinet maa aldrig om Aftenen gaa til Hvile med tom Mave. Den Purke, som frembringer det største Antal Unger af bedste Sort, som nærer dem godt og er omhyggelig for dem, bor altid foretrekkes som Afsldyr. Naar Purken bliver gammel er den gjerne tilgeyldig med sine Unger, hvorfor den i 3 eller 4 Aars Alderen bor gjødes til Slagt. Om Svinet ogsaa i Sommertiden hele Dagen igennem næres paa Frede med Gras, bor det dog hver Morgen og Aften faa Vanddeiske blandet med Mel, Poteter eller Walle.

Avtlen kan drives paa 2 Maader: Enten holder man et stort Antal Purker og sælger Ungerne estersom de afvennes 6 eller 8 Uger gamle; eller man holder farre Purker og opfoder Ungerne for at sælge dem. Enten sælges de da for de gjodes eller som Slagt efter de ere gjodes. Alt afhænger af om der i Ejnen er Spørgsmaal efter unge eller fremvorne Svin. Er der Afgang paa netop afvænnede Svin, saa lønner et stort Antal Grisepurker sig bedst, fordi man da slipper for at skaffe

Ungerne anden Hode end den Moderen giver dem; men forsaaadt er denne Fremgangsmaade forbundne med Besvær som der daglig maa loges en stor Mengde Hode til Purkerne, medens de gaa med Ungerne, og Salget er indskrenket til Svin af en enkelt Alder. Efter den anden Plan, naar farre Purker holdes, gaar der mindre tilberedt Hode til og Afsætningen er sikrere, fordi Kjøberen har Valget mellem Unger og fremvorne Svin. Svinenes Ebne til at kunne fortære og fordose alt Edeligt gør dem nyttige paa enhver Giendom. Paa myret og sunnig Mark fortære de Orme, Frør, Bregnier, Siv og Rødder. Paa tort og stovbegroet Land nære de sig af Baer, Græs, Rødder, nedfaldne Blade og Frugter. De trives udmarket paa Afsald fra Frugt og Urtehaven, paa Korninger fra Kjøkkenet, Udsop fra Laden og Stolspeboder og Meieriets Afsald.

Skal Svinet gaa lost paa Eng, maa det ringes, ellers gør det med sin Røden efter Orme og Rødder i Jordem usikkert til at bære Afsgrøde uden Opploining. Det ringes bedst med Hesteskø som, der baade ere boelige og sterke. Sommets Hoved, der hertil ikke gør nogen Mytte, udhamres i en Spids. Med en bred Syl stikkes et Hul i Smuden mellem Nasheulerne og det egentlige Nasheben midt imellem Nasheulerne hvortilgenem Sommet trædes, boies og tvinnes fast sammen med Enderne. Et nyt Hul kan stikkes og et andet Som indsættes, naar det gamle er udslit.

Før at faa fat i Svin er følgende Fremgangsmaade anbefalet. Man fører et Sted til Enden af en Kjep saaledes at det danner en Kændesnare. Til denne bindes et Stykke Brod, der presenteres Svinet. I det Sieblit Svinet aabner Munden for at sluge Brodet render man Snaren ind i Overkæven, trækker til og Svinet er fanget. Skal det ringes gjores Nebets Ende hurtigt fast ved en Stolpe, eller et Gjærde; Svinet trækker af sig selv stadtigt tilbage, saa at Snaren om Nasen ikke restlerer at løsne, og en rask Mand fuldfører alene uden synligt Besvær Ringingen. I Stedet for dette ser man saa ofte at Afnængelser voldsomme baade for Folk og Dyr anvendes. Svinet kan herunder let komme til Skade i dets Kamp for at undkomme. Et Blodkar kan springes, hvorpaa enten folger djeblikelig Død eller Inflammation, der har Doden til Folge.

Medlein gives bedst i Hoden, hvorved Svinet uden videre Besvær narres til at lage den; men kan ellers maa den ikke gives saaledes, saa holder en Mand Dyrets Hoved fast imellem sine Kancer, dog inden at klemme det; en anden Mand holder Dyrets Bagkrop. Hovedet reises derpaa lidt i Beiset, boies lidt til Høje, hvorpaa Barberne paa venstre Side aabnes og Medicinen heldes ind i Mundten, dog ikke mere ad Gangen end som kan synges med Et.

Svinets Frugtbæred er stor. En kort Beregning over 2 Purkers Afskom i Løbet af 10 Aar er ikke uden Interesse. To Purker føde hver 10 Unger i et Aar. Antages Halvparten af disse at være Hunner, saa fremkommer Det første Aar Hanner og Hunner . . . 20

hvorfra Hannerne drages 10.
saa er tilbage Aulspurker 10.
Det andet Aar føde sidstnævnte efter 10 hver, 10.
hvilket giver Hundrede Hanner og Hunner 2) 100.
Heraf kommer paa 50.
Det tredie Aar Aulspurker 10.
. 2) 500.

Fortsættes paa denne Maade, saa udkommer alene af Aulspurker det 4de Aar 250, 5te, 1250,
6te 6250, 7de 31250, 8de 156250, 9de 781250
og 10de 3,906250, 10 Gange denne Sum giver
i det tiende Aar 39,062,500 Han og Hunsvin.
Samtidigt er i de 10 Aar, et med hvert Aars Hun-
ner ligte Antal Hanner slagtet og fortørret.

Vis man drive Svineavl i det Store saa maa-
man forse for at Marken afgiver til Svinene Havre,
Boghvede, Bonner, Græter, Klever, Poteter, Gul-
rodder, Melabaga og Turnips. Er man saa ufor-
synlig, at Svinene komme til at mangle i en en-
kelt Aarstid, saa vinder man med god Hodring i en
paasgældende Aarstid ikke et Stridt frem men op-
naar kun at Svinene komme til den Storrelse og
det Hold, de burde havt et halvt Aar tilbage. Ved
Svineavl har Saetningen „Tid er Penge“ særlig
Vægt; thi det er paa den hurtige Udvikling i kort
Tid, at det konnende ved Svineavl beror.

Det er en udbredt Menning, at Svineshold ikke
lommer sig. Nogen Beregning som Støtte for denne
Baastand har jeg endnu ei set, men saaledes som
Aulen drives paa de fleste Steder her tillades bliver
Baastanden sand. Med hver enkelt Gren af Land-
mandens Bedrifter forholder det som med hans sam-
lede Virksomhed. Den bestaar ikke i nu og da at
samle Krosterne for at gjøre Kup, men i nolagtigt
Østerende med, at en Mangfoldighed af Smaa-
pligter udføres, for at det endelige Resultat skal
svare til Beregningen. Hvor saaledes en Purke
tilkommen i Fasten ikke paasees at løbe samme Aars
Host, at den første Gang kan grise i Marts og
anden Gang i Juli, der kan ved Udeblivelsen af
et Kuld strax opstaar et Tab af 20 Spd, og kom-

mer dette ene Kuld tilmed først i Juni i Stedet
for i Marts eller April, saa blive de et flagstørre
(10 til 14 Bøt) samme Aars Host; de maa altsaa
fødes Vinteren over og derved fremkommer etter
Tab. 10. Fødes Svinene Sommeren og Høsten igjen-
em med Mel i Stedet for med Grønt saa være
de ikke Regning. Renlighed i Etterne paases ikke
noksom og Madtroerne tillades underliden at staar
urenede hele Vinteren igjenem. De smaa Svin
vaskes ikke i rette Tid, komme saaledes i Knot og
blive adskilige Bøt efter i Vægt.

Gores der som sagt fra Eierens Side virkelig
Tilsyn med Svinet istedetfor at han lagttager det
paa Afstand, saa maa Svineshold kunne lønne sig
hos os som i andre Lande.

Christiania Kornpriser:

Indenlandsk

Hvede, 3½ à 5½ Spd.

Rug, 0 à 0 intet folgt.

Bog, 3 à 3½ Spd.

Havre, 1½ à 1¾ Spd.

do, hensig til Sæd 10 à 11 p.

Udenlandsk

Rug østersort 210—212 pd. 4 Spd. 2 p.

Rug dansk 202—204 pd. 18 p à 19 p.

Bog dansk 186—188 pd. 17 p à 12 à 18 p.

Hvede dansk 208—212 pd. 6 à 7 Spd.

Erter dansk 4 Spd. 60 p.

Christiania Fiskepriser:

Sild, Kobmd. 6½ à 7 Spd. pr. Id.

Sild, stor Mld. 6 à 6½ Spd. pr. Id.

Sild, smaa do. 5 à 5½ Spd. pr. Id.

Sild, stor Christ 4½ à 4½ Spd. pr. Id.

Sild smaa do. 18 p à 12 à 19 p à 12 p.

Storflet 6 p à 7 p à 12 p pr. Bog.

Middelflet 1 Spd. à 1 Spd. 6 p pr. Bog.

Smaaflet 4 p à 18 p à 1 Spd. pr. Bog.

Rødbører 7 p à 7 p à 12 p.

Udgiverens Adresse:

Proprietær Schröder, Boll i Bærum,

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Meteorologiske Tagtagelser paa Christiania Observatory.

1857.	Barometerstand i franske Pn. ved 0°.			Temperatur i Skyggen.			Betremmelse.
	Apri.	Kl. 7 F.	Kl. 2 E.	Kl. 10 E.	Kl. 7 F.	Kl. 2 E.	Kl. 10 E.
1	336'' 3	336'' 3	336'' 1	+ 0° 2	+ 2° 7	+ 1° 0	Skyet, NO.
2	335 8	335 4	336 1	- 1 6	+ 2 0	0 5	klart, N.
3	337 0	337 3	337 8	- 0 8	+ 3 2	1 2	Skyet, Svag do.
4	338 0	338 2	338 6	+ 1 1	+ 6 3	0 2	Blandet, Stille.
5	339 0	338 6	338 1	+ 0 2	+ 6 0	0 8	Blandet, NO.
6	340 0	339 8	340 5	+ 0 3	+ 5 8	0 9	Klart om Dagen, ONO.
7	340 9	340 0	339 5	+ 0 9	+ 4 7	0 9	Lemm, klart, NO.

Holden af Negn og smelset Sne = 0,0 Liter.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.